

“SHUKUR XOLMIRZAYEV MOHIR HIKOYANAVIS”

Nomonova Oqibat

Termiz davlat universiteti Òzbek filologiyasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7794221>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Shukur Xolmirzayev ijodiga oid ma'lumotlarga, asarlari, hikoyalari, ijodiy merosiga to'xtalib o'tildi. Zamondoshlarining uning ijodi haqidagi fikrlari, adabiyotdagi o'rni, ijodining o'rganilishi haqida mulohaza yuritiladi.

Kalit so'zalar: Ijodkorlik, hikoya, yozuvchi, g'oya, tuyg'u, adabiy, zamonaviy.

«ШУКУР ХОЛМИРЗАЕВ — ИСКУСНЫЙ РАССКАЗЧИК»

Аннотация. В данной статье обсуждались сведения о творчестве Шукура Холмирзаева, его произведениях, рассказах, его творческом наследии.

Ключевые слова: Творчество, рассказ, писатель, идея, чувство, литературный, современник.

"SHUKUR KHOLMIRZAYEV IS A SKILLED STORYTELLER"

Abstract. In this article, information about Shukur Kholmirzayev's work, his works, stories, and his creative heritage were discussed.

Keywords: Creativity, story, writer, idea, feeling, literary, contemporary.

Shukur Xolmirzayev ijodi hozirgi zamon o'zbek adabiyotining yorqin va mazmundor sahifalaridan birini tashkil etadi. Ko'p qirrali iste'dod sohibi Sh.Xolmirzayev adabiyotning turli janrlarida rang-barang hikoyalari, publitsistik maqolalari, tarixiy esselari, realistik qissalari-yu ajoyib romanlari bilan adabiyotimiz tarixida o'ziga xos o'rin egallaydi. Sh.Xolmirzayev yozuvchilar orasidan birinchilardan bo'lib o'zbek xalqi tarixining „bosmachilik harakati“ deb atalgan davrini o'rgana boshladi. Ijodkor faoliyati haqida o'zbek adabiyotshunoslari turli fikrlar bildirgan. Jumladan, tanqidchi Umarali Normatov, Zaminda yashaymiz, zaminni o'ylaymiz" maqolasida Sh.Xolmirzayev hikoyalari xos mazkur xususiyat haqida shunday deydi: „Inson va tabiat munosabati Sh.Xolmirzayev hikoyalari yetakchi leymotiviga aylanib qoldi. Shunisi xarakterliki, yozuvchining so'nggi yillarda yaratgan deyarli barcha hikoyalari shu mavzu doirasida atrofida aylansa-da, ular bir-birini takrorlanamaydi, har gal muallif masalining yangi qirrasini kashf etadi, yangi xarakter yaratadi, xarakter qalbining yangi tomonini ochadi..." Adibning 1958-yili Q.Qulniyozov Boysun tuman gazetasida „Xatarli so'qmoqda" nomli birinchi hikoyasi bosilib chiqadi.

Adib asarlarining g'oyalari bir-birini to'ldirib boradi, tasvirlangan qahramonlar harakatidan, tabiatidan chiqarilgan xulosalar bir-birini yanada boyitadi, milliy ozligimizning turli qirralarini alohida xarakterlar orqali tasvirlab, xalq qiyofasidagi yaxlit qiyofaning turli jihatlarini ochib beradi. Yozuvchi asarlari tasvirida tirikchilik qiyinchiliklari bilangina o'ralashib qolmaydi, ma'naviyat masalalariga ham alohida e'tiborni qaratadi. Zamon talotumlari ma'naviyatimiz mustahkamligi va mustaqilligida jiddiy salbiy iz qoldirayotganiga ishora qiladi. Bunga, bir jihatdan, avvalambor, jamiyat norasolliklari sabab, qolaversa, ikkinchi jihatdan, bu hol ko'proq irodasi sust kishilarda namoyon bo'lmoqda. Irodasi mustahkam kishilarning esa irodasin sinovdan, chig'iridan o'tkazib, ma'naviyatini yanada mustahkamlamoqda, zamon yangiliklari tasirida yanada boyitmoqda. Mustaqillik davri kishisi qalbida, dunyoqarashida ro'y berayotgan

o'zgarishlarni, bazan iqtisodiy sharoitlarning shaxslararo va jamiyat bilan munosabatlarga korsatayotgan tasirini, bir soz bilan aytganda, yangilanayotgan tabiatli zamondosh, yurtdosh sajiyasini, siymosini korsatish bu yo'ldagi qiyinchiliklarni, ziddiyatlarni, yo'qotish va topishlarni aks ettirish adabiyotimiz oldidagi muhim vazifalardan sanaladi. Shukur Xolmirzayevning ba'zi romanlari mana shu muammoga bag'ishlangan. Shukur Xolmirzayevning "Qil ko'prik", "So'nggi bekat", "Yo'lovchi", "Olabo'ji", "Dinozavr" romanlari turli mavzu va muammolarga bag'ishlangan. "So'nggi bekat" adibning roman janridagi dastlabki tajribasi bo'lishiga qaramay, sho'ro davrining so'nggi bosqichidagi kamchiliklarni zamondoshlar qiyofasidagi Zorasoliklarni keskin fosh etishi bilan ajralib turadi. "Bekak" xojaligida yashab, mehnat qilayotgan turli toifadagi kishilar xarakteri, harakati misolida adib, umuman, jamiyatni qattiq qoraladi. Bu, mohiyat e'tibori bilan, mazkur davr jamiyatning umuman so'nggi bekati bolsa nima qilarkin, degan badiiy fikrga go'yo ishoradek bolgan. Taxminan, o'n besh yil o'tgach bu badiiy "karomat" o'zining tasdig'ini topgan. 1987-yil adib "Yolovchi" romanini yaratgan. Ayniqsa, shakli, kompo'zitsiyasi jihatdan yangicha izlanishlari mol bolgan bu asar ko'proq monolog va dialoglar asosiga qurilgan. Yozuvchi qahramonlari xarakterini, asosan, shu yo'sinda ochishga harakat qiladi. Oliy ma'lumotli bolish yaxshi. Lekin shunchaki, bilimsiz, jamiyatga nafi tegmaydigan, o'zini o'ylashdan nariga otmaydigan xudbin oliy ma'lumotlining nima keragi bor? Undan ko'ra noilojlik tufayli nainki oliy malumot, balki, hatto, to'liq o'rta ma'lumot ham ololmay qolgan, biroq mehnatsevar, halol, el va yurtga qayishuvchi, do'stga sadoqatli kishi ko'p bor afzal emasmi?

Sh.Xolmirzaev asarlarida xususan mustaqillik davrida yaratgan asarlaridahalqimiz tarixi va taqdiri masalalarini aniq va yorqin aks ettirib berdi. Bu masalalar adibning mustaqillikdan oldingi asarlarida ham o'z aksini topgan edi, lekin u davrdagi tasvir, ifoda yo'lini tabiyki, ma'lum qoliqlar ostida edi. Mazkur muammolar xususida Prezidentimiz ham o'z asarlarida shunday yozadi: «...noinsoniy g'oya xukmron bo'lgan mustabid tuzum o'zining boy mafkuraviy kuchini, ommaviy axborot vositalarini, butun moarif tizimini ishga solib odamlar ongini keng miqyosda zaharlar edi. Ularning milliy va diniy tuyg'ularini qo'pol ravishda kamsitar, tarixiy haqiqatni buzib ko'rsatar edi. O'z ona tilini, milliy an'ana va madaniyatini, o'z tarixini bilmaslikka ko'plab odamlarning shaxsiy fojiasiga aylanib qolgan edi»¹.

Sh.Xolmirzaev o'zining asarlarida ana shu masalalarini moxirona aks ettirib bergan haqiqiy Vatan fidoyisidir. Chunki uning asarlaridagi qahramonlar o'zligini yo'qotgan rahbar xodimlari yoki yo'ldan adashgan yoshlar, oddiy qishloq kishilari sodda va qalbi pok, o'zbek xalqi misolida aks ettirilib, asar g'oyasiga ko'ra yozuvchi buqahramonlar taqdiri orqali o'zining mavjud davr va hayot haqiqatlariga munosabat bildirdi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki Sh.Xolmirzaev adabiyotga, xususan, o'zbeknasriga juda katta yangi-yangi tamoyillarni olib kirdi.

Sh.Xolmirzaev asarlari xususan, hikoyalarining badiiy-uslubiy o'ziga xosligini aks etgan Sh.Daniyorova shunday yozadi: «tabiat muhofazasi mavzusida yaratilgan badiiy asarlardagi qahramonlar qaysi millatga mansub bo'lmasin, ularning ichki kechinmalari va orzu-intilishlarida umuminsoniy tuyg'ular o'z ifodasini topishi zarur». Sh.Xolmirzaev qahramonlari o'z hayotlarini tabiat bilan uyg'unlikda bilib, tabiatni asrab avaylash uchun jon dili bilan kurashadi. Bularning bari adibning hayotiy va ijodiy salohiyatining yuksak ekanligining o'ziga xos belgisidir..

REFERENCES

1. Normarov.U., „Nasrimiz an’nalari’’205-bet
2. Toshboyev.O., „Adabiy zamondosh’’, „G’afur G’ulom nomidagi nashriyot- matbaa ijodiy uyi , T:2018-134-135b
3. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi
4. Mamajonov. S., „Uslub jilolari’’ 79-b